

Светът

Адвокат на животни – призвание и предизвикателство

От „достойнството на съществото“
в Швейцария до отрязаните с трион
4 лапички в България

Текст: Лидия Лечева

Швейцарецът Антоан Гьотшел е единственият държавен адвокат на планетата, който представлява животни - жертви по криминални дела в съдебна зала. Кантонът Цюрих в Швейцария е единственото място в света, чието законодателство предвижда (от 1992 г.), че малтретирани, престъпно пренебрегвани или убивани животни имат право на защитник в съда, който да говори от тяхно име.

През март 2010 г. в Швейцария бе проведен референдум, чиято цел бе да разпростре прилагането на цюрихския модел в цялата страна като част от националното законодателство, но останалите ►

► **25 кантона казаха „не“.** Идеята бе подкрепена от 30% от гласувалите, но мнозинството я отхвърли, защото законодателството за закрила на животните в страната е достатъчно ефективно и допълнително натоварване на данъкоплатците с графата „адвокати на животни“ е излишно. Не ги трогна и аргументът, че един адвокат на животни би струвал по 8 цента годишно на всеки швейцарец. Фермер от Ваденвил отбеляза: „Фермерите няма да гласуват за такива адвокати. Това е излишна бюрокрация, прилича по-скоро на академично упражнение.“

Докторът на юридическите науки Гьотшел, назначен от местното правителство на Цюрих за „адвокат на животни“ през 2007 г., не изглежда разочарован обаче. Неговото име гръмна по всички световни медии след злополучния референдум. „Отрицателният вот на швейцарците силно ме мотивира да отстоявам цюрихския модел на адвокатска защита на животните на международно равнище и да намеря специализирани адвокати и фондации да приложат този модел в тяхното национално законодателство. Вече ми се обадиха водещи експерти от САЩ, Канада, Австралия и сега и вие, от България. Това ме прави много щастлив“, каза д-р Гьотшел в ексклузивно интервю за списание „Правен свят“. (Публикува се отделно). Швейцарци подчертават, че общества като тяхното, които уважават дори достойнството на животните, са по-здра-

Цял живот между животните и хората.

вословни социално и по-малко предразположени към жестокост спрямо хора. Дали е случайно, че освен най-големият град и финансова столица на Швейцария, Цюрих е и най-доброто място за живеене в света?

„Златна рибка сама в аквариум е престъпление.“

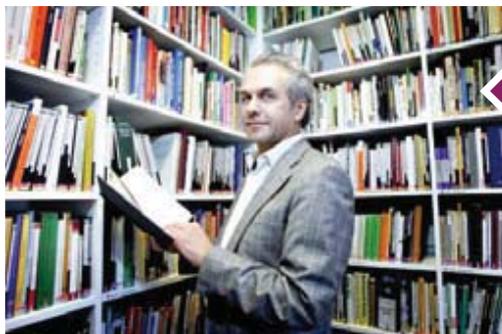
Това следва от един от текстовете на новия Закон за закрила на животните, влязъл в сила в Швейцария в края на 2008 г. На 150 страници подробно е обяснено как да се отглеждат многобройни животински видове. Към закона е приложен каталог със забранени практики спрямо отделни видове животни. Незаконно е например живеещите на групи животни (морски свинчета, канарчета, златни рибки и др.) да бъдат изолирани поотделно, защото се чувстват самотни и страдат. Добитъкът и конете трябва да бъдат редовно разхождани извън загражденията. Овцете и козите - да имат поне визуален контакт със себеподобни. Забранено е декоративни рибки да бъдат изхвърлени живи в тоалетната чиния. Новите правила за отглеждане на кучета са още по-строги. Според закона кучетата са „социални животни“ и „трябва да имат всекидневен контакт с хора и доколкото е възможно - с други кучета“. Ако се държат в кучешки къщички навън, те „не трябва да са на верига поне по 5 часа на ден и да бъдат по двойки, или с други съвместими животни“. Задължително е да бъдат разхождани всекидневно. Тук обаче законът предизвика гнева на някои защитници на правата на животните, защото не уточнява по колко време и на какво разстояние се правят тези разходки.

Ако сте решили да си вземете куче в Швейцария, първо трябва да завършите теоретичен курс, а след това и друг в кучешкото училище заедно с любимеца. Задължително е да им сервираме само храната, предназначена за съответната порода. При неспазване на правилата се предвижда до 3 г. затвор. Само че не всички експерти по законодателството за закрила на животните са доволни от този закон: „Той защитава само гръбначните. Приема се, че безгръбначните не изпитват болка и затова не са защитени. Под закрилата на закона са 5 класа: птици, влечуги, земноводни, бозайници и риби. Това обаче е само 5 % от животинския свят!“ За момента ги успокоява обстоятелството, че „поне“ се дискутира... „достойнството на растенията“. По западноевропейските форуми едни казват: „Това е практиката на стабилна, загрижена, гостоприемна и самосъхранила се страна.“

Шампионството в правата на животните

е индикация за отстояването на основните човешки права и свободи.“ Според други „обществото се оценява по отношението му към най-уязвимите му членове. За мене Швейцария е работещият модел“. Трети заявяват: „Аз ям мъртви животни и ги искам на масата си. Те нямат никакви права! Те са храна.“ Швейцария отдавна се е доказала като лидер в законодателството за закрила на животните. Но д-р Антоан Гьотшел обръща другата страна на картата: „Швейцария е създала едни от най-всестранните и изчерпателни закони в света за правата на животните, но швейцарците не са много наясно и не се гордеят с това. Специалистите в Канада и САЩ обаче, с които се срещнах наскоро, благоговейт пред нашия висок стандарт.“ Според него той идва от немскоговорящата част на Европа. Още през Средновеко-

Адвокат на животни - това звучи гордо.

Д-р Гьотшел е създал най-голямата библиотека в света на немски език с литература за закрила на животните.

В компанията на патици на Цюрихското езеро.

вието германците гледали на животните по-благоклонно, отколкото римляните. Добитъкът ставал част от семейството. Оттогава датира и тази силна връзка между човека и животното в Австрия, Германия и Швейцария.

В съвременните условия швейцарците попадат под натиска на Европейския съюз за високите цени, на които предлагат месото и местните продукти. Единственият начин да ги продадат толкова скъпо било да кажат: „Да, ама ние ги произвеждаме на много високо равнище!“ През последните 20 г. фермерите са променили манталитета си, а потребителите били готови да плащат повече за по-добро качество.

С швейцарското законодателство е вече сравнимо това на Австрия, която някъде дори го превъзхожда, смятат специалисти. Германия непрекъснато усъвършенства и без това много високия си стандарт на закрила на животните. Швеция е също на висота.

За французите основно човешко право е отглеждането на животни.

След посещение в Канада преди няколко седмици д-р Гьотшел смята, че Квебек е на доста ниско ниво по отношение на закрилата на животните и му напомня за Швейцария отпреди 30 г. Но най-голямата му изненада е било ниското равнище при селскостопанските животни в САЩ. Ситуацията не е по-различна и в Южна Америка, в Аржентина и Мексико. Сред азиатските страни относително високо равнище поддържа Япония. Интересно, че Южна Корея се оказва единствената друга държава освен Швейцария, която защитава „достойнството на съществуването“ в законодателството си за закрила на животните. А високият стандарт на Южна Африка приятно изненадва с това, че дава правен статут на организациите за закрила на животните. Че животните не гледат към конституциите, това е ясно. Но май изглежда, че и основните закони не се интересуват от тях.

Конституциите само на 4 държави включват закрилата на животните.

Това са Швейцария, Германия, Австрия и Словения. Швейцария е сторила това първа, и то още преди повече от 100 г. с текст във Федералната конституция. Конституционен принцип от 1893 г. забранява да се колят животни, без първо да им се сложи упойка. От 1992 г. Швейцария единствена в света конституционно гарантира защита на „достойнството на съществуването“, събирателно понятие за всички нечовешки живи същества. Принципът не се свързва задължително с болка, страдание или увреждане. Основното е животните да са защитени от унижение, от използването им като средства и от вмешателство във вида им. Германия включва етичната закрила на животните в основния си закон през 2002 г. след дългогодишен дебат дали такъв текст има място там. Държавата трябва да защитава животните и тази ѝ законова отговорност е „изключително важна за общото благо“.

Австрия вкарва във Федералната конституция през 2004 г. текст, който овластява всяка федерация да подготвя закони, включващи закрила на животните. Словения е записала в конституцията си от 1991 г., че „защитата на животните от жестокост ще бъде регулирана със закон“. Европейският съюз заложи в Лисабонския договор формулировките „животните са чувствителни същества“ и „пълно внимание към изискванията за закрилата на животните“ от страна на съюза и държавите членки. България също е между тях, макар ние да живеем в друго измерение, където хумаността на обществото най-малко се мери с отношението към животните. Спомням си как наскоро изпратих закачлив имейл със снимка на мой приятел швейцарец (и то за късмет от Цюрих), на която дакелчето ми катери Черни връх (2290 м). Планинар с прекрасно чувство за хумор, той веднага отговори. Но първото му изречение беше дали организациите за защита на правата на животните знаят, че дакелът се качва на тази височина. И в него нямаше грам хумор. А ако днес му опиша случая с кученцето Мима от Дряново, на което българин съзнателно е отрязал и четирите лапички с трион, и му прата снимката на осакатеното същество? Той просто никога повече няма да се обади.

ИНТЕРВЮ

Животните трябва да имат приятели в парламента, за да са добре

Антоан Ф. Гьотшел е на 51 години, адвокат от Цюрих с 25-годишен стаж, от когото 16 г. в правната си фирма по въпроси, свързани с наследство, фондации, попечителство, дарения и пр. (www.afgoetschel.com). Освен това е защитил докторат и е специализирал законодателство за закрила на животните, практикува в

Швейцария и по света. От 2007 г. е адвокат по закрила на животните в кантона Цюрих. От 1995 до 2007 е бил Директор на Фондация „Животното в закона“ (www.tierimrecht.org). Майката на д-р Гьотшел е французояка, носи името Рахманинов. Руският композитор, пианист и диригент Сергей Рахманинов му е прапраучило. Сега д-р Гьотшел е адвокат на неговия внук. Може често да го срещнете на концерти по световните сцени, поканен от фондацията на големия композитор. Да го слушате как страстно защитава концепцията си за „достойнството на съществуването“, готова да измести зациклилата идея за правата на животните. Или да го видите да се радва на сина си през уикендите. Но винаги ще чуете в думите му струните на славянската душа. Д-р Гьотшел обича да говори колко важно е „топлото сърце“ в работата, но заедно с аналитичния студен ум. Няма домашен любимец, защото не иска погледът на неговото куче да му вмения гузна съвест на неотговорен стопанин. Вегетарианец заради животните, но не бяга от удобството на кожените обувки.

Доктор Гьотшел, приемам като голяма чест да разговарям с юрист от Вашия ранг. Имате огромен научен и практически опит в законодателството за закрила на животните, преподавате на студенти. Вие сте отличен и добре платен цивилист, а сте се заели с уникалната задача да бъдете адвокат на животни-жертви, работа, която не всеки разбира и оценява. Защо го правите?

Мотивациите ми са следните. На първо място - животните принадлежат към най-слабата част на обществото. Те не могат да се борят за себе си. Да защитаваш животни, е все едно да защитаваш малцинства. От друга страна, мотивиран съм да убедя гражданството да направи законодателството и правораздаването с по-топло сърце, така че емоциите на хората към животните да бъдат приемани сериозно. А животните са по-слаби от хората. На трето място, искам да предам на животното в обществото друго лице. Ако въпросите се оставят само в ръцете на организациите за закрила на животни, има опасност те да не бъдат приети от повечето хора. Тези организации понякога се държат като малцинство. Като адвокат аз се интересувам как да намеря мнозинство, за да направи промяна, да вървим напред, защото законът иска мнозинство, за да мине в парламента. Освен това аз се занимавам с наука. Написал съм 15 книги и 80 статии за животното в закона и етиката. Създал съм най-голямата библиотека в германоговорящата част от света: 8 000 книги и 4 000 статии, собственост на Фондация „Животното в закона“ – това е специализиран център, уважаван от политици и медии. Хубаво е да има повече такива центрове по света.

Какво е чувството да бъдете самотен в работата си? Нямаме колеги, защитаващи животни, с които да обменяте идеи, опит.

Не, определено не се чувствам самотен, отегчен или пренебрегнат. Когато се подготвям по делата си, по които жертви са животни, го правя със същата прецизност, както когато представлявам хора. Така че не съм по-самотен от всеки друг адвокат. А що се отнася до законодателството за закрила на животни, би било добре, ако в дългосрочен план адвокатите на животни поставят в основата на работата си цюрихския модел, който е изпитан вече 20 години. Той би могъл да се приспособи към националното законодателство на България например.

Как стана така, че се „забъркахте“ с животните?

Случайно. През 1986 г. трябваше да пиша за правните аспекти на закрилата на животни. Тогава заради операция не ми беше разрешено да говоря в продължение на

Лекция пред студенти от Law School в Цюрих.

10 дни. За мен това беше покъртително лично изживяване, защото много обичам да говоря. Почувствах солидарност особено със селскостопанските животни, които не могат да се изразяват, и погледнах към животното в закона с нови очи.

Разкажете за работата си като адвокат на животни. Колко казуса имате на година? Те само наказателни ли са, или има и административни? Кой животни страдат най-много от нечовешко отношение? Как Ви плащат Вашите клиенти?

През 80-те се включих в инициатива за създаване на длъжността адвокат на животни в кантона Цюрих. Местният парламент я прие сериозно. Малко и с моя помощ! Адвокат е необходим, защото даде ли се случаят на организация за защита на животни, има голям риск да се наруши процедурата. Ако неин председател научи, че високопоставен политик брутално убива котките си, веднага ще се разприказва пред медиите. Решихме да изберем адвокат, който да бъде назначен от правителството, така че да е официална институция и под клетва. Спряхме се на наказателните дела. Но може би е полезно да има такъв адвокат и по административни дела. Аз работя само по наказателни дела, между 150 до 200 на година. На първо място сред моите клиенти са пострадали кучета (60-70% от делата), на второ – крави, на трето – котки, и на четвърто – прасета. Обикновено случаят започва с жалба от държавния ветеринарен офис до полицията, за да се извърши по-нататъшно разследване. Получавам полицейския доклад и съм поканен да отида до съда или до прокурора, за да вдигна глас в защита на животното. Но аз не просто представлявам интереса му, все едно, че то е нормална (човешка) жертва, а се явявам и като консултант на прокурорите, тъй като практикувам вече 25 години. Назначен съм от правителството на кантона на тази работа с мандат от 4 години. Държавата ми плаща. Ако ми плащаше организация за права на животните, би се приело, че аз я представлявам. Случаите отнемат една трета от времето ми. Получавам 200 франка (£124) на час за представяне на животни. Хонорарът за другата ми работа като самостоятелно практикуващ юрист е 350-500 франка на час. Така че не съм адвокат на животни за пари. За 2009 г. получих общо 78 000 франка (£48,000) – точно колкото да платя за половин асистент в моя офис. ▶

Българин от Дряново отрязва с трион четирите крака на 5-годишното до машинно кученце Мима, за да отмъсти на съседа си. Това стана през март 2010. Пораженията са толкова тежки, че дори евентуални протези няма къде да се захванат, твърдят ветеринари. Организации за закрила на животните и граждани подписват петиции до ръководителите на законодателната, изпълнителната и съдебната власт, заради липсата на адекватни мерки дори срещу такъв садизъм. Настоява се за незабавни промени в Наказателния кодекс, които да инкриминират проявите на жестокост към животните и извършителите да бъдат наказвани с лишаване от свобода. Под натиска на гражданското общество министърът на земеделието назначи работна група, която да изготви съответни предложения. Съгласно чл. 62 от Закона за защита на животните (ЗЗЖ) „Който прояви особена жестокост към животно, се наказва с глоба от 500 до 1000 лв“. Засега Националната ветеринарномедицинска служба не е приложила закона. ЗЗЖ действа от февруари 2008. България е последната държава в ЕС, която прие законодателство за животните. Но европейците пак няма да ни разберат.

Д-р Гьотшел за случая с кученцето Мима: Наказанието трябва да е в един закон и да има превенция

За подобни случаи законодателството на Швейцария предвижда до 3 години затвор или голяма глоба. Важно е да е заложено толкова тежко наказание, защото има по-голяма вероятност човек, който е жесток към животни, да бъде жесток и към хора. Ако подобен случай се разгледа сериозно от полицията и прокурора, той би могъл да ги улесни да открият убиец или друг брутален спрямо хората престъпник.

Аз бих предпочел законодателството за закрила на животните да бъде координирано с Наказателния кодекс. По-добре е те да са на едно място и да има превенция, която да бъде приета сериозно от обществото. В Австрия е обратното и подобно деяние се наказва и в законодателството за закрила на животни, и в Наказателния кодекс, което не е достатъчно ефективно.

Да се постъпи така към животно е изключително цинично и отвратително жестоко и наказанието трябва да бъде голяма глоба или затвор, може би 6 месеца безусловно. Наказанието трябва да бъде записано в криминалното досие на извършителя.

► Всички животни ли са защитени от закона в Швейцария? Как реагира обществеността на животните-жертви?

Швейцарският закон защитава само гръбначните, като казва, че всички те могат да изпитват болка и стрес. Сега работя по случай с овца, забравена от стопанина си. Заклешила си главата в оградата и като не могла да я извади, умряла за около 10 дни. Мислим си, че ако някой отреже главата на нечия котка, трябва да понесе по-голямо наказание от този, който оставя котката си да се мъчи до смърт 10-15 дни. Но първата котка е страдала може би половин минута, а другата - 10 или 15 дни. Небрежността би трябвало да бъде наказвана повече.

Има и един друг капан: т.нар. детска схема. Тя означава, че ни привличат бозайници, защото ни напомнят за малки деца: кученца, делфини, малки мечета например. Тогава публиката реагира по-благосклонно.

До 2003 г. животните са били предмети според швейцарския Граждански кодекс. След това те са нова категория - „животни“. Например, ако преди някой убиеше чужда котка, той бе осъждан да плати толкова, колкото собственикът е платил за котката. Но в Швейцария, Германия и Австрия променихме закона. Сега извършителят трябва да заплати също и ветеринарните, и други разходи, направени от собственика. Нещо повече. В член 43 от швейцарския Кодекс на задълженията се казва, че „емоционалната стойност“ трябва да бъде възстановена парично. Съдията ще прецени дали например собственикът е живял сам и най-важният му партньор е бил не човек, а котка. Дали смъртта ѝ му е причинила, да кажем, двуседмични страдания, а пет дни не е могъл да работи, преди това е ходил всеки ден при ветеринаря и т. н. Емоцията му трябва да бъде компенсирана парично. Това показва, че чувствата на хората са взети насериозно от законодателството и в решенията на съда. Но заради твърде емоционална реакция в залата, съдията може да даде по-малка присъда вместо по-голяма. Това е моят опит.

Закрилата на животните в България не е на почит. Уличните кучета са брутално избивани всеки ден без значение, че хора се грижат за тях. Парите от външни фондове изглеждат потъват в частни джобове. Става все по-зле. Какъв е изходът?

Мисля, че проблемът с уличните кучета не е разрешен, но и не се решава по хуманен начин. А той става опасен, защото може да провокира жестокост у хората. Избиването на уличните кучета само прави обществото по-брутално, но не премахва проблема. По мое мнение кастрацията е най-хуманният метод за това. Реши ли се въпросът, нормалното приятелство между човек и куче ще се върне.

Доктор Гьотшел, благодаря Ви и се надявам разговорът да даде идеи за по-ефективна закрила на животните в България.

Благодаря и аз за възможността да поставя така важни за мен въпроси на много високо равнище. Сигурен съм, че много от българските политици, адвокати, съдии никога не са мислили за тази материя по подобен начин. Нека мотивираме тези отговорни хора да приемат нещата сериозно. Започне ли да се вдига много шум, те да решат въпроса с едно изречение: „Добре, правим законодателство!“ Тогава отговорността е тяхна. Вярвам, че можем да направим промяна. ■

С пот на чело

Адвокат, съдия и щука

„Най-труден досега за мен се оказва съдебният казус, по който напоследък защитавах една щука. Тя е вече леген да, медийна звезда! Можеш да кажеш, че това е само една риба, която ще бъде изядена или изхвърлена и край на дискусията. Но швейцарското законодателство постановява, че гръбначните са под защита. Следователно мой дълг е да реагирам и в случаи, когато животното не умилява особено сърцето. От техническа гледна точка постъпих правилно с внасянето на този казус в съда. Естествено, повечето от хората си казват: „Ние не обичаме риба, освен ако не е добре опържена и на масата!“ Но ако някой направя и с кученце това, което рибарят прави всеки ден с въдицата си на рибата, тогава поглеждаме на случая по съвсем друг начин“, разказва Антоан Гьотшел.

Случаят

Въдичар от едно село край Цюрихското езеро улавя през миналия февруари огромна 10-килограмова щука. Изяждат я с приятели още същата вечер, а 34-годишният рибар се хвали пред местния вестник, че му трябвали цели 10 минути и голямо физическо усилие, за да извлече рибата на брега. След няколко месеца, по искане на прокурора на кантона Цюрих, започва наказателно преследване на въдичаря за причиняване на прекомерно страдание на щуката. Тя става плакатен символ на движението за правата на животните в Швейцария и събира над 6000 фенове във Facebook.

Делото

Адвокат Гьотшел се явява по делото в съда през февруари 2010 г. Извършителят е оправдан, но д-р Гьотшел се надява съдията да постанови за какво време рибата трябва да бъде извлечена на брега от рибаря. „Чувствителни същества ли са рибите или не? Прокурорът поиска да разгледам казуса. Намерих съдебно решение в Германия, според което повече от една минута е прекалено много време в такива случаи, и го използвах като доказателство. След като при селскостопанските животни има точно, законово определено времево ограничение между залавянето и смъртта, защо да няма и при риболова? Но не питайте как се чувствах в съдебната зала срещу 40 рибари!“

Системата

Но швейцарската съдебна система е отскоро променена така, че съдиите много рядко отсъждат затвор за престъпления срещу животни, макар че предвидената в закона санкция е до 3 години лишаване от свобода. Едва ли е учудващо, че според повечето хора престъплението срещу човек трябва да бъде наказвано по-тежко, отколкото същото деяние срещу животно. През 2008 г. в Швейцария има само 4 присъди затвор за общо 712 дела, по които има и обвинения за жестокост към животните, но никое от тях не е самостоятелно.

Иначе дори и в Швейцария ненавсъкъде на тези престъпления се гледа сериозно. Показателно е, че през 2008 г. д-р Гьотшел работи в Цюрих по 190 дела за закрила на животни, а в някои други кантони са гледани едва по 2 до 3, че и по едно дело.